

Varsinais-Suomen hyvinvointialue

VAMMAISPALVELULAIN (VpL 8§ ja 9 §) MUKAISET MÄÄRÄRAHASIDONNAISET PALVELUT

Soveltamisohje

Päivämäärä:	8.1.2024
Versio:	1.0
Aluehallituksen hyväksyntä:	
Laatijat:	Emily Laakso, Marjaana Luotovirta, Sari Hietala ja työryhmä

Sisällys

Johdanto.....	3
1. Palvelun myöntämisedellytykset	4
1.1. Yleiset myöntämisedellytykset	4
2. Vammaispalvelulain mukainen taloudellinen tuki	5
2.1. Päivittäisistä toiminnoista suoriutumisessa tarvittavat välineet, koneet ja laitteet	6
2.1.1 Kodin koneet ja laitteet.....	8
2.1.2 Vapaa-ajan välineet	8
2.1.3 Viestintä	9
2.2. Vammaispalvelulain mukainen oman auton käytön tuki	9
2.2.1 Taloudellinen tuki auton hankintaan	10
2.2.2 Auton lisälaitteet ja muutostyöt.....	11
2.2.3 Autoavustuksen hakeminen ja myöntäminen	11
2.2.4 Muut liikkumisvälineet	12
2.3. Erityiskorvaukset.....	12
2.3.1 Erityisravinto	13
2.3.2 Vamman tai sairauden edellyttämä vaatetus.....	13
3. Muut palvelut ja tukitoimet.....	14
3.1. Sopeutumisvalmennus ja kuntoutusohjaus	14
3.2. Muut lain tarkoituksen toteuttamiseksi tarpeelliset palvelut ja tukitoimet.....	15
Lähteet:.....	16

Soveltamisohje on voimassa 1.2.2024 alkaen. Tämä soveltamisohje perustuu Varsinais-Suomen hyvinvointialueen aluehallituksen päätökseen. Ohje on tarkoitettu työntekijöiden käyttöön.

Johdanto

Vammaisille henkilöille annettavista palveluista ja tukitoimista säädetään vammaispalvelulaissa (Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 380/1987) ja vammaispalveluasetuksessa (Asetus vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 759/1987).

Tässä soveltamisohjeessa käydään läpi määrärahasidonnaisiin ja harkinnanvaraisiin palveluihin liittyviä myöntämisperusteita. Näiden palveluiden myöntämisen perusteet päivitetään tähän soveltamisohjeeseen uuden vammaispalvelulain astuessa voimaan (1.1.2025 alkaen).

Tässä soveltamisohjeessa käsitellään vammaispalvelulain nojalla myönnettäviä palveluita, joita ovat:

- Taloudellinen tuki
  - o korvauksia päivittäistoimissa tarvittaviin välineisiin ja laitteisiin.
  - o tukea auton hankintaan ja vakiomallisen auton muutostöihin, välineisiin ja laitteisiin.
  - o korvauksia erityisravinto- ja vaatekustannuksiin.
- Muut vammaispalvelulain tarkoituksen toteuttamiseksi tarpeelliset palvelut ja tukitoimet.
  - o Sopeutumisvalmennus
  - o Kuntoutusohjaus

Tavoitteena on, että Varsinais-Suomen hyvinvointialueella vammaispalvelujen myöntäminen olisi yhdenmukaista, oikea-aikaista ja laadukasta. Soveltamisohjeet on tarkoitettu täydentämään ja tarkentamaan vammaispalvelulain ja -asetuksen säädöksiä sekä valtakunnallisen vammaispalvelujen käsikirjan ohjeita eivätkä ne estä viranhaltijaa poikkeamasta ohjeesta harkintansa mukaan yksittäistapauksessa, kun arvioidaan asiakkaan yksilöllisiä tarpeita ja olosuhteita.

1. Palvelun myöntämisedellytykset

1.1. Yleiset myöntämisedellytykset

Vammaispalvelulain mukaisia palveluja ja tukitoimia järjestetään vammaisille henkilöille silloin, kun hän ei saa riittäviä ja hänelle sopivia palveluja tai etuuksia muun lain nojalla. Vammaispalvelulakiin nähden ensisijaisia lakeja ovat esim. sosiaalihuoltolaki, terveydenhuoltolaki ja laki omaishoidon tuesta sekä vakuutuksia koskeva lainsäädäntö. Tarvittaessa näitä palveluita täydennetään erityislainsäädännön kuten vammaispalvelulain ja kehitysvammalain perusteella. Vammaispalvelulain (1987/380) tarkoituksena on edistää vammaisen henkilön edellytyksiä elää ja toimia muiden kanssa yhdenvertaisena yhteiskunnan jäsenenä sekä ehkäistä ja poistaa vammaisuuden aiheuttamia haittoja ja esteitä.

Taloudellista tukea ja muita määrärahasidonnaisia palveluita myönnetään vain talousarvioon varattujen määrärahojen puitteissa. Näihin palveluihin ja tukitoimiin vammaisella henkilöllä ei ole subjektiivista oikeutta. Hyvinvointialue varaa määrärahasidonnaisiin palveluihin ja tukitoimiin määrärahaa alueella esiintyvän tarpeen mukaan. Mikäli kyseisen vuoden määrärahat ovat käytetty, palvelu jätetään myöntämättä.

Hyvinvointialue voi päättää määrärahojen kohdentamisesta tietyt edellytykset täyttävälle vammaisille henkilöille, mikäli määrärahat eivät riitä korvauksen myöntämiseen kaikille hakijoille. Hyvinvointialue voi suunnata määrärahoja asettamalla palvelun hakijat etusijajärjestykseen, esimerkiksi kohdentamalla määrärahoja niille, joilla on vamman tai sairauden vuoksi suurin tarve vammaispalvelulain mukaiselle määrärahasidonnaiselle palvelulle.

Hyvinvointialue voi myös kohdentaa kyseiseen palveluun tai tukitoimeen varattuja määrärahoja esimerkiksi niihin välttämättömiin päivittäisiin toimiin, jotka edesauttavat henkilön omatoimista selviytymistä kotona, työelämässä tai opinnoissa. Määrärahasidonnaisia palveluja ja tukitoimia järjestettäessä on huomioitava hakijoiden yhdenvertainen kohtelu.

Varsinais-Suomen hyvinvointialueella harkinnanvaraisten vammaispalveluiden määrärahat kohdennetaan ensisijaisesti niille vammaisille henkilöille

- joiden omatoimista suoriutumista välttämättömistä päivittäisistä toimista ko. palvelu, väline, kone tai laite edesauttaa ja

- joille palvelu, väline, kone tai laite on vamman tai sairauden vuoksi välttämätön liikkumisessa, viestinnässä, henkilökohtaisessa suoriutumisessa kotona tai vapaa-ajan toiminnassa.

Sosiaalityöntekijä tai -ohjaaja tekee päätökset aina yksilöllisen harkintansa ja arvionsa mukaisesti asiakkaan kokonaistilanne ja palvelun myöntämisedellytykset huomioiden.

Vammaispalvelulaissa **vammaisella henkilöllä tarkoitetaan henkilöä**, jolla vamman tai sairauden johdosta on **pitkäaikaisesti erityisiä vaikeuksia suoriutua tavanomaisista elämän toiminnoista**. Vammaispalveluasetuksen 1§ mukaan vammaisten henkilöiden tarvitsemat palvelut ja tukitoimet järjestetään siten, että ne tukevat heidän omatoimista suoriutumistaan.

Vammaispalvelulain 2 § mukaan vammaiseksi katsotaan henkilö, jolla on **pitkäaikaisesti** erityisiä vaikeuksia suoriutua tavanomaisista elämän toiminnoista. Pitkäaikaisuuden on oikeuskäytännössä määriteltävä tarkoitettavan noin vuoden kestänyttä rajoitetta, ellei kyse ole sairaudesta, joka on alusta lähtien luonteeltaan etenevä.

Tukitoimien välttämättömyyden arvioinnissa otetaan huomioon henkilön olosuhteet ja elinympäristö sekä niiden suhde haettuun palveluun. Palvelutarpeen arvioinnissa selvitetään sitä, onko haettu palvelu välttämätön vammaisen henkilön itsenäisen elämän ja itsemääräämisoikeuden turvaamiseksi tavanomaisissa elämän toiminnoissa. Tällöin arvioidaan, mitä rajoituksia, esteitä tai tarpeita kyseessä oleva vamma tai sairaus aiheuttaa ja mitä palvelutarpeita siitä aiheutuu.

Tavanomaiset elämäntoiminnot ovat sellaisia jokapäiväiseen elämään liittyviä asioita, joiden katsotaan kuuluvan yleisesti yhteiskunnassa liittyviin hyväksyttäviin toimintoihin. Tavanomaisiin elämäntoimintoihin kuuluvat esimerkiksi asuminen, työssä käyminen, opiskeleminen, liikkuminen, asiointi, yhteiskunnallinen osallistuminen, vapaa-ajan toiminnot, perhe-elämä; esimerkiksi lasten hoitaminen. Arviointi lähtee kuitenkin vammaisen henkilön tarpeista ja hänen elämänsä yksilöllisesti liittyvistä tekijöistä.

2. Vammaispalvelulain mukainen taloudellinen tuki

Vammaispalvelulain 9 § määrittelee vammaiselle henkilölle myönnettäviä taloudellisia tukitoimia, joita ovat:

- päivittäisistä toiminnoista suoriutumisessa tarvittavat välineet, koneet ja laitteet sekä

- vamman tai sairauden edellyttämän vaatetuksen ja erityisravinnon hankkimisesta aiheutuvat ylimääräiset kustannukset.

*”Vammaiselle henkilölle korvataan hänen **vammansa tai sairautensa edellyttämän tarpeen mukaisesti** kokonaan tai osittain kustannukset, jotka hänelle aiheutuvat tämän lain tarkoituksen toteuttamiseksi tarpeellisista tukitoimista sekä ylimääräiset kustannukset, jotka aiheutuvat vamman tai sairauden edellyttämän vaatetuksen ja erityisravinnon hankkimisesta. Päivittäisistä toiminnoista suoriutumisessa tarvittavien välineiden, koneiden ja laitteiden hankkimisesta aiheutuneista kustannuksista korvataan puolet. Vakiomalliseen välineeseen, koneeseen tai laitteeseen tehdyt vamman edellyttämät välttämättömät muutostyöt korvataan kuitenkin kokonaan.”*
(Vammaispalvelulaki 9 §)

2.1. Päivittäisistä toiminnoista suoriutumisessa tarvittavat välineet, koneet ja laitteet

Taloudellista tukea voidaan myöntää määrärahojen puitteissa päivittäisten toimintojen välineiden, koneiden ja laitteiden hankkimisesta aiheutuviin kohtuullisiin ja välttämättömiin kustannuksiin.

”Korvausta muiden kuin lääkinnällisen kuntoutuksen piiriin kuuluvien välineiden, koneiden tai laitteiden hankkimisesta aiheutuviin kustannuksiin suoritetaan sellaiselle vammaiselle henkilölle, joka tarvitsee niitä vammansa tai sairautensa johdosta liikkumisessa, viestinnässä, henkilökohtaisessa suoriutumisessa kotona. Kunta voi myös antaa välineitä, koneita tai laitteita korvauksetta vammaisen henkilön käytettäväksi.”
(VpA 17 §)

Korvausta myönnettäessä arvioidaan, **miten apuväline edistää vammaisen henkilön itsenäistä suoriutumista päivittäisistä toiminnoista**. Arvioinnissa otetaan huomioon vamman aiheuttamat rajoitukset sekä mahdollisuus käyttää muita kotiin kuuluvia välineitä. Asiakkaan on selvitettävä, miten vamma tai sairaus rajoittaa omatoimisuutta ja miten väline tai laite mahdollistaa itsenäisen suoriutumisen.

Myönnettävän välineen, koneen tai laitteen on oltava henkilön vamman tai sairauden vuoksi välttämätön liikkumisessa, viestinnässä, henkilökohtaisessa suoriutumisessa kotona tai vapaa-ajan toiminnassa. Lainsäädäntö ei sinänsä aseta mitään rajoituksia sille minkälainen kone, väline tai laite tulee korvauksen piiriin. Vammaispalvelulain nojalla ei korvata sellaisia tavanomaisia välineitä, koneita tai laitteita, joiden tarvetta ei voida pitää ensisijaisesti vammaisuudesta johtuvina.

Tuen myöntämisessä painotetaan seuraavia asioita:

- Kun vammaisen henkilö asuu yksin tai alaikäisen huollettavan kanssa ja hakee avustusta laitteisiin ja koneisiin ja/tai tukitoimi edistää merkittävästi hänen itsenäistä suoriutumistaan kotona.
- Kun asiakas hakee vammautumisen jälkeen tukea ensimmäisen koneen, laitteen tai liikkumisvälineen hankintaan.
- Korvausta ei suoriteta, mikäli kyseessä on uuden koneen hankinta rikkoutuneen tilalle.
- Harkinnanvaraisen apuvälineen (esim. pesukone) asennuskustannuksia ei korvata.

Hyvinvointialue korvaa vain välttämättömänä pidettävät vammasta tai sairaudesta johtuvat kohtuulliset kustannukset. Korvauksen määrä on 50 % omatoimista suoriutumista olennaisesti helpottavien välineiden, koneiden ja laitteiden hankkimisesta vammaiselle henkilölle aiheutuneista todellisista ja kohtuullisista hankintakustannuksista alkuperäisten tositteiden perusteella. Vakiomalliseen välineeseen, koneeseen tai laitteeseen tehdyt vamman edellyttämät välttämättömät muutostyöt korvataan kokonaan.

Hyvinvointialue voi kuitenkin määritellä kohtuullisena pidettävän osan vammaisen hankkiman välineen hankintahinnasta, jos vammaisen henkilö on hankkinut kalliimman ja/tai teknisesti vaativamman laitteen kuin vammasta tai sairaudesta johtuva tarve välttämättä edellyttää. Korvaus lasketaan siten kohtuullisina pidetyistä välttämättömistä kustannuksista, ei välttämättä todellisesta hankintahinnasta. Jos myönnetty korvaus eroaa haetusta korvauksesta, päätöksessä on perusteltava ja osoitettava ne välttämättömät, kohtuulliset kustannukset, joilla väline olisi voitu hankkia.

Korvausta voi hakea puolen vuoden kuluessa kustannusten syntymisestä, mutta selkeintä on keskustella hankinnasta etukäteen Varhan vammaispalvelujen kanssa. Vammaisen henkilö vastaa itse välineiden, koneiden ja laitteiden käyttö- ja huoltokustannuksista, esimerkiksi sähkölaskusta ja paristojen tai polttimoiden vaihdosta.

Korvauksen ulkopuolelle jäävät lääkinnällisenä kuntoutuksena myönnettävät välineet, koneet ja laitteet. Lääkinnälliseen kuntoutukseen kuuluvat välineet, koneet ja laitteet voivat kuitenkin tulla korvattavaksi toissijaisesti, silloin kun vammaisen henkilö ei saa hänelle riittäviä tai sopivia palveluja terveydenhuoltolain tai vakuutus- ja työeläkelaitosten apuvälinepalveluja säätelevän lainsäädännön nojalla.

2.1.1 Kodin koneet ja laitteet

Arvioinnissa otetaan huomioon vamman aiheuttamat rajoitukset sekä mahdollisuus käyttää muita kotiin kuuluvia välineitä. Myös vammaisuudesta aiheutuvat riskitekijät on otettava huomioon sekä mahdollisten turvaratkaisujen käyttökelpoisuus välineen hankkimisen vaihtoehtona.

Normaaliin koti-irtaimistoon kuuluvat koneet, laitteet ja huonekalut jäävät korvauksen ulkopuolelle niissä tapauksissa, joissa ei voida osoittaa yhteyttä vammasta aiheutuneeseen tarpeeseen ja välineen hankinnan välillä. **Myönnettävän laitteen tulee mahdollistaa itsenäinen suoriutuminen.** Jos henkilö ei haettavan koneen tai laitteen avullakaan kykenisi suoriutumaan itsenäisesti siitä arjen toiminnosta, johon väline tai laite on tarkoitettu (esim. hän tarvitsisi toimintoon joka tapauksessa henkilökohtaista apua), ei taloudellista tukea laitteeseen myönnetä.

Viilennyslaite voidaan myöntää tietyin perusteluin harkinnanvaraisena taloudellisena tukena, mikäli se on vammaiselle henkilölle välttämätön. Ensisijaisesti myönnetään siirrettävä viilennyslaite. Avustusta ilmalämpöpumpun tai viilennyslaitteen hankintaan voidaan myöntää, jos hakijalla on todettu sairaus, jonka oireita pahentaa korkea lämpötila (esim. MS-tauti) ja tarpeesta on annettu erikoislääkärin suositus/lausunto tai muu riittävä terveydenhuollon selvitys. Avustus on 50 % laitteen hankintahinnasta. Hakija vastaa laitteen asennus-, käyttö-, huolto- ja korjauskustannuksista.

2.1.2 Vapaa-ajan välineet

Vammaispalvelulaki mahdollistaa vammaisen henkilön harrastuksissaan tarvitsemien vapaa-ajan välineiden korvaamisen määrärahojen puitteissa silloin, kun niiden hintaan sisältyy sellaisia erityiskustannuksia, jotka aiheutuvat vammasta tai sairaudesta ja kun vamma tai sairaus rajoittaa suoriutumiskykyä siten, että toiminnoista ei selviydy ilman välinettä tai laitetta. Hyvinvointialue voi kuitenkin kohdentaa määrärahat heille, jotka tukea eniten tarvitsevat.

Apuvälineen tarpeen harkinnassa otetaan huomioon, miten ja missä laajuudessa välinettä käytetään. Harrastus- ja vapaa-ajan välineiden hankkimisesta aiheutuneista kustannuksista korvataan vamman kannalta välttämättömät muutostyöt tai puolet erityisvälineen hankintakustannuksista. Korvausta myönnettäessä tulee harkita, miten apuväline tukee omatoimista suoriutumista.

Varsinais-Suomen hyvinvointialueella taloudellinen tuki vapaa-ajan välineisiin on kohdennettu sellaisille vammaisille henkilöille, joille apuvälineen tarve **on runsasta ja toistuvaa** tai apuvälineellä muutoin tuetaan **aktiivista ja itsenäistä** harrastamista.

Tavanomaisiin harrastamisen ja vapaa-ajan välineisiin ei lähtökohtaisesti myönnetä taloudellista tukea.

2.1.3 Viestintä

Vammaisella henkilöllä tulee olla yhdenvertainen pääsy tiedottamiseen ja viestintään, muun muassa tieto- ja viestintäteknologiaan ja -järjestelmiin. (Yleissopimus vammaisten oikeuksista 2016/27, 9 artikla)

Vammaispalvelulain mukaista taloudellista tukea ei myönnetä tavanomaisiin viestintävälineisiin, (esim. matkapuhelin, tietokone). Mikäli vamma tai sairaus edellyttää esimerkiksi näkövamma vuoksi viestintävälineiltä erityisominaisuuksia, joiden vuoksi väline on tavanomaista kalliimpi, voidaan taloudellista tukea myöntää yksilökohtaisen harkinnan perusteella. Tällöin otetaan huomioon tavanomaisen hankinnan ja erityisen laitteen välinen hinnan erotus ja kohdennetaan määräraha yksilöllisesti harkiten siihen osuuteen, joka erityisvälineen hankinnasta muodostuu. Viestintää tukevia välineitä myönnettäessä huomioidaan myös muut saatavilla olevat palvelut ja kehittyvä teknologia.

2.2. Vammaispalvelulain mukainen oman auton käytön tuki

Vammaiselle henkilölle korvataan vammaispalvelulain 9 §:n mukaan hänen **vammansa tai sairautensa edellyttämän tarpeen mukaisesti** kokonaan tai osittain kustannukset, jotka hänelle aiheutuvat päivittäisistä toiminnoista suoriutumisen tarrettavien välineiden, koneiden ja laitteiden hankkimisesta.

Vammaispalvelulain mukaisilla oman auton käytön tukimuodoilla tarkoitetaan:

- Taloudellista tukea uuden tai käytetyn auton hankintaan
- Välttämättömiä muutostöitä vakiomalliseen autoon, esim. käsihallintalaitteet, polkimien siirto, lämmityslaitteet
- Autoon kiinteästi asennettavia apuvälineitä, esim. pyörätuolinostimet ja –hissit

Palvelun tarkoituksena on mahdollistaa vammaiselle henkilölle tarpeen mukainen liikkuminen kodin ulkopuolella erityisesti sellaisissa tilanteissa, joissa välttämätöntä liikkumistarvetta on paljon. Lisäksi palvelulla on tarkoitus korvata vammaiselle henkilölle autoilun mahdollistamiseksi tarvittavia välttämättömiä muutostöitä vakiomalliseen ajoneuvoon. Autoavustuksen myöntämisellä tuetaan vammaisen henkilön opiskelua, työssäkäyntiä tai vaikeavammaisen lapsen jokapäiväisiä kuljetusmahdollisuuksia.

Auton hankinnan taloudellinen tuki on yleisen järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluva palvelu, jolloin hyvinvointialue voi myöntää sitä vammaiselle henkilölle määrärahojen puitteissa yksilölliseen tarveharkintaan perustuen. Hyvinvointialue kohdentaa harkinnanvaraiset tuet niille, jotka tukea eniten tarvitsevat.

Varsinais-Suomen hyvinvointialueella autoavustus kohdennetaan harkinnanvaraisesti ensisijaisesti

- Henkilöille, joilla on erityisiä vaikeuksia liikkumisessa ja jotka eivät voi vammansa tai sairautensa vuoksi käyttää julkisia joukkoliikennevälineitä ilman kohtuuttoman suuria vaikeuksia.
- Vammaisille opiskeleville tai työssäkäyville henkilöille, mikäli auton voidaan katsoa olevan välttämätön jokapäiväiseen liikkumiseen ja kuljettamiseen (ensisijaisesti työhön ja opiskeluihin) liittyvien tarpeiden perusteella.
- Tukea voidaan myöntää myös mahdollistamaan vaikeavammaisen lapsen jokapäiväisiä kuljetusmahdollisuuksia, jos perheessä on lapsi, joka ei vammansa tai apuväline tarpeensa vuoksi pysty kulkemaan joukkoliikennevälineissä perheen mukana ja jonka säännöllistä kuljetustarvetta ei ole muutoin pystytty turvaamaan.

Varsinais-Suomen hyvinvointialueella autoavustuksen myöntämisen edellytyksenä on säännöllinen ja päivittäinen kuljetustarve (työ- ja opiskelumatkat, päivähoito), säännöllinen apuvälineiden käyttö sekä muut vammaan, sairauteen tai sosiaaliseen elämään liittyvät perustelut oman auton tarpeesta.

2.2.1 Taloudellinen tuki auton hankintaan

Korvattavaksi tulee vammaispalvelulain 9§:n nojalla 50% **kohtuuhintaisen, asiakkaan vamman aiheuttaman haitan edellyttämän ja vakiomallisen** auton hankkimisesta aiheutuneista todellisista kohtuullisista kustannuksista (sisältäen toimituskulut). Auton kohtuuhintaisuutta määriteltäessä otetaan huomioon vamman tai sairauden edellyttämä välttämätön tarve.

Vammaisen henkilön on myös mahdollista hakea korvausta käytettyyn autoon, jos auto on hyväkuntoinen (katsastettu, tieliikennekelpoinen) ja siihen voi asentaa ajon kannalta henkilön tarvitsemat lisälaitteet. Mikäli hakija ostaa kohtuuhintaa kalliimman auton, kuin on sairauden tai vamman vuoksi välttämätön, maksaa hän hinnan erotuksen itse. Mikäli auton hintaan on laskettu toiset renkaat, radio, erikoisväri tai muu lisävaruste, tulee näiden hinta olla eriteltynä eikä niihin myönnetä autoavustusta. Käytetyssä autossa jo valmiina olevan automaattivaihteiston hintaa ei erikseen huomioida autoavustusta myönnettäessä. Auton huoltoa ja korjauksia ei korvata.

Vähennyksinä huomioon otetaan mahdollinen autoveronpalautus, vaihtoautosta saatava hyvitys sekä muu mahdollinen tuki ja alennus. Tukea auton hankintaan voi hakea, vaikka henkilö ei olisi saanut autoveronpalautusta. Maksamatonta aiempaa autolainaa ei oteta huomioon uuden auton korvausta laskettaessa.

2.2.2 Auton lisälaitteet ja muutostyöt

Välttämättömiä lisälaitteita ja muutostöitä ovat sellaiset tekniset ratkaisut, joiden avulla vammaisen henkilö voi ylipäättään käyttää autoa. Vakiomalliseen välineeseen, koneeseen tai laitteeseen tehdyt vamman vaatimat välttämättömät muutostyöt korvataan kokonaan määrärahojen sallimissa rajoissa.

Käytetyssä autossa jo valmiina olevia lisälaitteita, esim. automaattivaihteistoa ei oteta erikseen huomioon autoavustusta myönnettäessä. Mikäli muutostyö vain parantaa vakiomallisen laitteen käyttöominaisuuksia tai se on muutoin hyödyllinen tai omaa esteettisiä arvoja, ei kyse ole korvattavasta välttämättömästä muutostyöstä.

Auton tavanomaisia lisävarusteita (esim. renkaat, lohkolämmitin, ilmastointi, Start/Stop automatiikkaa tai navigointijärjestelmä) ei myönnetä auton lisälaitteina. Mikäli auton lisävarusteet ovat uuden automallin vakiovarusteina, ei niitä voida pitää sellaisina vakiomalliseen välineeseen ja laitteeseen tehtyinä vamman vaatimina välttämättöminä muutostöinä, jotka tulisivat erikseen korvattavaksi.

2.2.3 Autoavustuksen hakeminen ja myöntäminen

Autoavustusta haetaan kirjallisesti vammaispalvelusta. Autoavustusta hakiessa asiakkaan tulee toimittaa hakemuksen liitteenä:

- enintään vuoden vanha lääkärinlausunto, josta selviää hakijan terveydentila ja toimintakyky
- toiminta- tai fysioterapeutin lausunto, josta selviää lisälaitteiden tarve ja mitä auton ominaisuuksia edellytetään asiakkaan vamman tai sairauden edellyttämä välttämätön tarve huomioiden
- kirjallinen autoliikkeen kustannusarvio ostettavaksi suunnitellusta autosta sisältäen teknisen erittelyn auton varustetasosta, kustannusarviot vamman tai sairauden johdosta välttämättömistä lisälaitteista ja arvio niiden muutostöiden kustannuksista
- autoliikkeen tai muun tahon tekemä arvio vanhan auton hyvityksestä
- ennakkoarvio autoavustuksesta
- päätökset muista auton hankintaan myönnettyistä avustuksista tai korvauksista sekä

- muut perustelut autoavustuksen myöntämiselle.

Asiakas voi hakea palvelua auton hankintaa edeltävästi tai hankintakustannuksia korvattavaksi jälkikäteen. Jos asiakas haluaa varmistua taloudellisen tuen saannista ennen hankintapäätöksen tekemistä, sitä kannattaa hakea etukäteen. Autoavustuksen tarvetta arvioitaessa otetaan huomioon olemassa olevan tai hakijalla lähiaikoina olleen auton käyttökunto.

2.2.4 Muut liikkumisvälineet

Muita harkinnanvaraisia liikkumisvälineitä voivat olla erilaiset muut liikkumista helpottavat välineet ja laitteet kuten erityispolkupyörät. Liikkumisvälineiden korvaamisessa selvitetään, miten väline helpottaa vammaisen henkilön omatoimista liikkumista ja missä määrin väline on hakijan sairauden tai vamman vuoksi tarpeellinen ja välttämätön.

Varsinais-Suomen hyvinvointialueella avustusta muihin liikkumisvälineisiin kohdennetaan harkinnanvaraisesti ensisijaisesti vammaisille nuorille ja työikäisille, mikäli liikkumisvälineen voidaan katsoa olevan välttämätön jokapäiväisen liikkumisen perusteella, esimerkiksi työssäkäynnin tai opiskelun vuoksi.

Liikkumisvälineiden kohdalla korvataan perusmallisen ja välttämättä tarvittavan erityisvälineen välinen erotus silloin, kun väline mahdollistaa henkilön itsenäisen suoriutumisen arjessa (esim. päivittäisessä liikkumisessa tarvittava pyörä). Asiakkaan tulee toimittaa hakemuksen liitteenä toiminta- tai fysioterapeutin lausunto tai suositus, josta käy ilmi juuri tietynlaisen erityisliikkumisvälineen tarve.

2.3. Erityiskorvaukset

Erityisvaate- ja ravintokustannuksina korvataan vammaiselle henkilölle se ylimääräinen kustannus, joka hänelle aiheutuu suhteutettuna tavanomaisiin vaate- ja ravintokustannuksiin.

Vammaispalvelulain mukaisia erityiskorvauksia myönnetään yksilöllisen palvelutarpeen arvion perusteella, ja niistä tehdään asiakkaalle kirjallinen päätös muutoksenhakuohjeineen. Alla on määritelty tarkemmin, millaisiin asioihin kiinnitetään huomiota erityiskorvauksiin liittyvien hakemusten käsittelyssä.

2.3.1 Erityisravinto

Vammaiset tai pitkäaikaissairaat henkilöt voivat joutua hankkimaan säännöllisesti erityisravintovalmisteita, joista heille aiheutuu huomattavia, ylimääräisiä kustannuksia. Vammaispalveluasetuksen 19 §:n mukaan vammaiselle henkilölle korvataan ylimääräiset kustannukset, jotka aiheutuvat erityisravinnosta tai erityisravintovalmisteista, joita henkilö joutuu käyttämään **pitkäaikaisesti ja säännöllisesti**.

Erityisruokavalioon on mahdollista saada korvausta ensisijaisesti Kelan vammaistukien, eläkettä saavan hoitotuen ja sairausvakuutuslain perusteella. Vammaispalveluna korvausta voidaan suorittaa vain siinä tapauksessa, että ensisijaiset tukimuodot (lähinnä Kelan etuudet) on ensin selvitetty. Asiakkaan tulee esittää Kelan päätös ravintovalmisteen korvaamisesta. Jos näihin etuisuuksiin ei ole perusteita, voidaan vammaiselle henkilölle korvata **tavanomaisen ravinnon ja erityisravinnon välinen erotus**.

Ylimääräisten ravintokustannusten korvaaminen on sidottu hyvinvointialueen talousarviossa asiaan varattuihin määrärahoihin.

Erityisravintokustannuksina ei korvata:

- Sellaisia menoja, jotka perustuvat vain lääkärin suositukseen
- Tavanomaisia ruokatavarakaupan artikkeleihin luettavia ravintoaineita ja valmisteita (kuten gluteenittomat tai laktoosittomat tuotteet)
- Ruokaohjeiden hankkimisesta aiheutuneita kuluja
- Dieettineuvontaa
- Yleisimmin korvauksen ulkopuolelle jäävät myös ne kustannukset, jotka johtuvat esimerkiksi diabeteksestä, allergioista, neurologisista sairauksista, ripulista tai nestemäistä ruokavaliota vaativista tiloista.

2.3.2 Vamman tai sairauden edellyttämä vaatetus

Vaateavustuksella pyritään korvaamaan sellaisia ylimääräisiä vaatteiden hankkimisesta aiheutuvia kustannuksia, joita muulla väestöllä ei ole. Vammainen henkilö ei aina voi käyttää kaupoista valmiina saatavia vaatteita ja jalkineita esimerkiksi huomattavan fyysisen poikkeavuuden tai erilaisten apuvälineiden käytön johdosta. Samoista syistä myös vaatteiden kuluminen voi olla normaalia huomattavasti nopeampaa.

Ongelmia voivat aiheuttaa mm. valmisvaatteiden sopimattomuus, jolloin vaatteet joudutaan valmistamaan mittatilaustyönä. Esimerkiksi proteesit ja tukisidokset voivat

edellyttää vaatteisiin muutoksia ja lisäyksiä, tai vaikeista ihosairauksista kärsivät henkilöt voivat tarvita materiaaliltaan heille soveltuvia erityisvaatteita. Vaatteiden nopeaa kulumista voi aiheuttaa mm. erilaisten voiteiden käyttö tai vaatteiden repiminen.

Vammaispalveluasetuksen 18 §:n mukaan vammaiselle henkilölle korvataan ylimääräiset vaatekustannukset, jotka johtuvat vamman tai sairauden aiheuttamasta vaatteiden tavanomaista suuremmasta kulumisesta tai siitä, että henkilö ei vammansa vuoksi voi käyttää valmiina ostettavia vaatteita tai jalkineita.

Vammaispalvelulain nojalla hyvinvointialue on velvollinen korvaamaan vain tavanomaisen vaatetuksen ja erityisvaatetuksen välisen erotuksen. Ylimääräisiin vaatekustannuksiin myönnetään korvausta vain siihen varattujen määrärahojen puitteissa.

Korvauksen saamiseksi vammaisen henkilön tulee esittää selvitys vamman tai sairautensa aiheuttaman vaatteiden tavanomaista suuremmasta kulumisesta. Hakemuksen käsittelemiseksi tarvitaan asiakkaan henkilökohtainen tapaaminen, jonka lisäksi hakemuksen liitteeksi voidaan tarvita hakijan terveydentilaa ja toimintakykyä kuvaavaa terveydenhuollon lausuntoa.

3. Muut palvelut ja tukitoimet

3.1. Sopeutumisvalmennus ja kuntoutusohjaus

Sopeutumisvalmennusta voidaan myöntää vammaispalvelulain 8 §:n perusteella. Sopeutumisvalmennuksen sisällöstä säädetään vammaispalveluasetuksen 15 §:ssä. Sopeutumisvalmennuksen tavoitteena on vammaisen henkilön toimintakyvyn edistäminen ja sen tarkoituksena on opetella elämään vamman tai sairauden kanssa arjessa ja löytää ratkaisuja erilaisiin käytännön haasteisiin. Sopeutumisvalmennuksen sisältöä ei vammaispalvelulainsäädännössä ole tarkemmin yksilöity. Sopeutumisvalmennuksen sisältö onkin ratkaistava vammaisen henkilön ja hänen läheistensä tarpeiden edellyttämällä tavalla. Tavoite on kuitenkin aina sosiaalisen toimintakyvyn edistäminen. Sopeutumisvalmennukseen kuuluu vammaisen henkilön ja hänen lähiyhteisönsä neuvonta, ohjaus ja valmennus. Sopeutumisvalmennusta voidaan toteuttaa yksilöllisesti tai ryhmäkohtaisesti ja tarvittaessa se voi olla myös toistuvaa

Kuntoutusohjausta voidaan myöntää vammaispalvelulain 8 §:n perusteella. Kuntoutusohjauksen sisällöstä säädetään vammaispalveluasetuksen 14 §:ssä. Kuntoutusohjaukseen kuuluu vammaisen henkilön ja hänen lähiyhteisönsä ohjaaminen sekä vammaisen henkilön toimintamahdollisuuksien lisäämiseen liittyvistä erityistarpeista tiedottaminen. Kuntoutusohjauksella pyritään tukemaan kuntoutujan itsenäistä elämänhallintaa, parantamaan elinympäristössä selviytymistä ja auttamaan hyvinvoinnin saavuttamisessa.

Pääsääntöisesti palvelu myönnetään kertaluonteisesti ja lyhytaikaisesti. Sopeutumisvalmennusta myönnetään ensisijaisesti erilaisten ryhmämuotoisten kurssien muodossa, mikäli se on asiakkaalle soveltuva ja riittävä. Myös vammaisen henkilön kotona tapahtuva sopeutumisvalmennus on mahdollista. Ennen palvelun myöntämistä tulee arvioida, voidaanko tarpeeseen vastata jollakin muulla tavoin, kuten Kelan kuntoutuspalveluilla.

3.2. Muut lain tarkoituksen toteuttamiseksi tarpeelliset palvelut ja tukitoimet

Vammaiselle henkilölle, hänen lähiomaiselleen, tai muulle hänestä huolehtivalle henkilölle voidaan antaa muita, lain toteuttamiseksi tarpeellisia palveluja ja tukitoimia määrärahojen puitteissa. Kyse on tällöin yleensä **yksittäistapauksessa annettavasta kertaluonteisesta palvelusta tai tukitoimesta.**

Kyseisiä palveluja ja tukitoimia myönnetään harkiten ja perustellusta syystä asiakkaan kokonaistilanne, tukien välttämättömyys ja tarpeellisuus huomioiden. Lähtökohtana tulee kuitenkin olla vammaispalvelulain 1 §:n tarkoitukset ja tavoitteet eli edistää vammaisen henkilön edellytyksiä elää ja toimia muiden kanssa yhdenvertaisena yhteiskunnan jäsenenä sekä ehkäistä ja poistaa vammaisuuden aiheuttamia haittoja ja esteitä.

Lähteet:

Finlex. Asetus vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista. 18.9.1987/759. Viitattu 11.8.2023. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1987/19870759>

Finlex. Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista. 3.4.1987/380. Viitattu 11.8.2023. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1987/19870380>

Finlex. Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista. 30.12.2014/1301. Viitattu 11.8.2023. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301>

Finlex. Sairausvakuutuslaki. 21.12.2004/1224. Viitattu 11.8.2023. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20041224>

Finlex. Yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista. 27/2016. Viitattu 11.8.2023. https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/2016/20160027/20160027_2

Mäkinen J. & Salminen A-L. 2019. Kela korvaa työssä tai opiskelussa tarvittavan apuvälineen vuosittain 550–600 asiakkaalle. Tutkimusblogi. Kela. <https://tutkimusblogi.kela.fi/arkisto/4927>

Räty, T. 2017. Vammaispalvelut. Vammaispalvelujen soveltamiskäytäntö. 5.painos. Kynnys ry.

THL. Vammaispalvelujen käsikirja. Apuvälineet. Viitattu 11.8.2023. <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/apuvälineet>

THL. Vammaispalvelujen käsikirja. Oikeuskäytäntöä päivittäisistä toiminnoista suoriutumisessa tarvittavista välineistä, koneista ja laitteista. Viitattu 11.8.2023. <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/oikeuskaytanta/paivittaisista-toiminnoista-suoriutumisessa-tarvittavat-valineet-koneet-ja-laitteet>